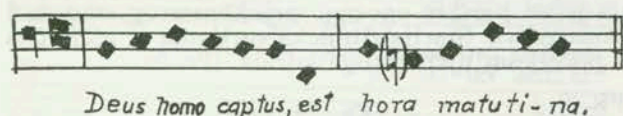
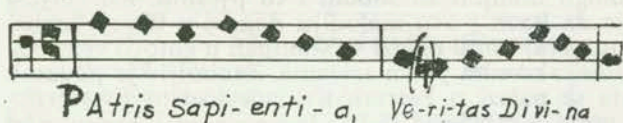

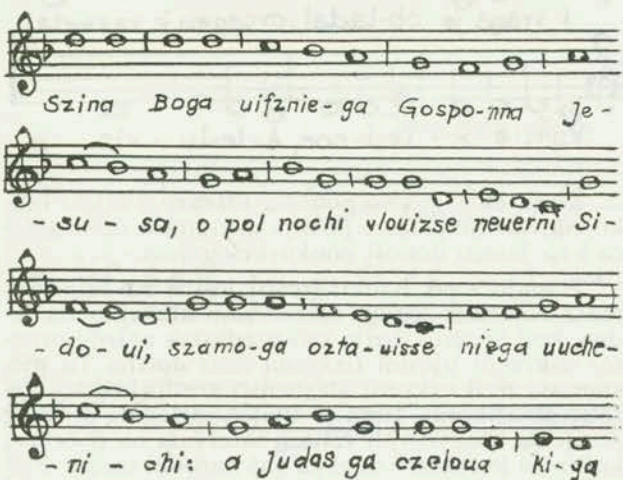
Usporedba njemačkih i hrvatskih crkvenih popjevaka

Mato Leščan, Frankfurt

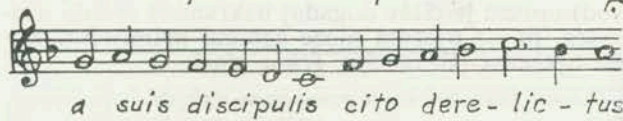
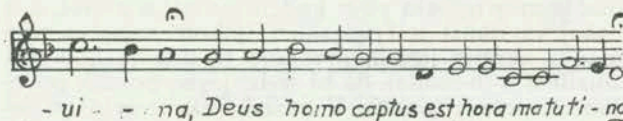
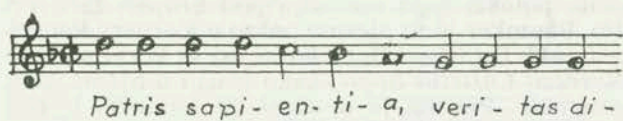
(Nastavak)
PR. 3

Dakle, starije izdanje ima modalnu verziju, a novije molSKU (s povišenom vodicom).

U Pavlinskoj pjesmarici (1644.) fol. 118 f. također se nalazi napjev Sina Boga višnjega (Pr. 4) s nešto slobodnijim prijevodom. Usporedimo li melodiju iz Pavlinske pjesmarice s onim što navodi Bäumker str. 433. vidjet ćemo da je verzija u Pavlin-PR. 4

PR. 5

skoj pjesmarici veoma slična napjevu iz Mainzer Kantual 1605. III. (Pr. 5)

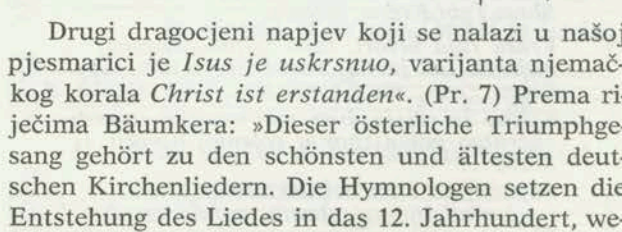
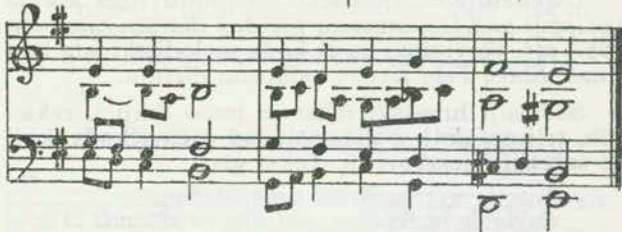
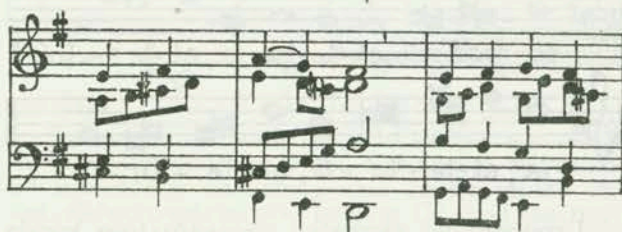
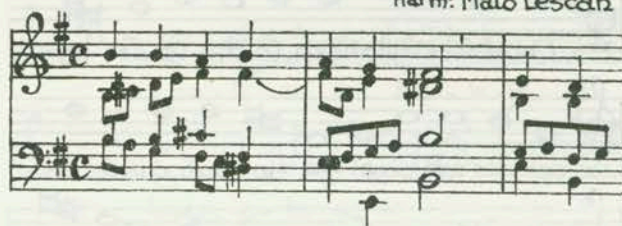
Prema popisu Dragutina Kniewalda u raspravi »Himnodija zagrebačke stolne crkve« (str. 379) pisac kao izvore osim Bäumkera navodi *Cantus catholici 1674, 1675, i Cationale Catholicum 1677*. Napjev se nalazi još i u *Drnjanskoj pjesmarici 1687*.

Harmonizacija Franje Dugana u *Hrvatskom Kantualu* (1934.) je interesantan romantički zahvat s lijepim vođenjem glasova, ali slabo odgovara modalnom karakteru napjeva. Zbog toga sam donio i svoju harmonizaciju koja bolje podcrtava arhaični, modalni izražaj. (Pr. 6)

PR. 6

Narode moj ljubljani

Harm: Mato Leščan

Drugi dragocjeni napjev koji se nalazi u našoj pjesmarici je *Isus je uskrsnuo*, varijanta njemačkog korala *Christ ist erstanden*. (Pr. 7) Prema riječima Bäumkera: »Dieser österliche Triumphgesang gehört zu den schönsten und ältesten deutschen Kirchenliedern. Die Hymnologen setzen die Entstehung des Liedes in das 12. Jahrhundert, weil im 13. Jahrhundert schon vom den selben die Rede ist«. Za naš slučaj je zanimljivo i to što Bäumker tvrdi »Die ursprüngliche Form des Liedes war

einstrophig mit dem Kiriroleis am Schluss. Später fügte man das Alleluia hinzu und wiederholte die beiden letzten Zeilen.

PR. 7

l - sus je us - kr - snu o, od smrti nas
spasio. Da - vla je nad - vladao, si - lu njegovu
slomio. Slava tebi, Kri - ste A - le - lu - ja.

Po melodijskoj strukturi naš je napjev najbliži najstarijoj varijanti iz Cod. germ. 716 (XV. Jahr. Münchener königl. Bibliothek) samo je umjesto Kyrioleis stavljen poklik: Slava Tebi Kriste, koji je motivički izveden iz Aleluje. (Pr. 8)

Pr. 8

Christ ist erstanden

Christ ist er - standen, in das ist der han -
- gen des soll wir al - le fro - sein, crist sol un -
- ser trost sein, al - le - lu - ia, al - le - lu -
- ia, al - le - lu - ia, al - le - lu - ia.

Uspoređujući njemačku varijantu toga korala iz *Gebet und Gesangbuch für das Bistum Limburg* 1957, str. 49. vidimo da je koda melodijski ista kao i naš: *Slava Tebi Kriste*, odnosno *Aleluja*.

Sadašnji hrvatski tekst je puno dulji i, rekao bih, trijumfalniji i slikovitiji od njemačkoga, koji je sažetiji i jezgrovitiji. Tekst glasi:

*Isus je uskrsnuo, od smrti nas spasio.
Đavla je nadvladao, silu njegovu slomio.
Slava Tebi Kriste, Aleluja.*

*Vrata raja otvori, tako željno čekano,
radosno tad javi se usred dvora nebeskog.
Slava...*

*Klicao je rajski dvor pun veselja, radosti
zadržtao pakla zbor u golemoj nevolji.
Slava...*

*Popadajmo i mi svi uskrslome Isusu,
i u žarkoj ljubavi pjesmu pojmo veselu:
Slava...*

*Hvala Tebi, Jaganjče, nevin za nas predani,
slava ti, što uskrse, Spasitelju preslavni!
Slava...*

Melodija *Isus je uskrsnuo* se kod nas javlja odmah u prvom izdanju *Cithare Octochorde* 1701. g. Možemo pretpostaviti da je melodija došla k nama vjerojatno preko Beča, jer Hofmann spominje opis uskrsnih svečanosti iz 13. stoljeća, za vrijeme kojih se pjevao *Christ ist erstanden*. Budući da smo mi prestano bili povezani s Bečom, politički ili religiozno ili kulturno, postoji mogućnost da je melodija odanle doprla k nama. Možemo također uzeti kao vjerojatno i drugu mogućnost: da je došla k nama preko Olomouca (Hofmann spominje da je tamo tiskana), jer je u Zagrebu stolovalo nekoliko biskupa koji su porijeklom iz Češke, pa su mogli donijeti sa sobom i tu pjesmu. Zanimljivo je da Bach i ovu melodiju donosi u *Orgelbüchleinu*. Ovaj koral nalazi se štampan u gotovo svim našim crkvenim pjesmaricama. Zanimljiv je podatak da se nalazi u Petretić-Krajačevićevim *Evangelio-mima*. Krajačević je bio Isusovac pa je vjerojatno da je on pjesmu upoznao prilikom svog studija u inozemstvu. Starija ritmička varijanta je identična s početkom njemačkoga korala. (Pr. 9)

PR. 9

Kri - stus je gore vstal, smert je dole potepal:
i vraga je ob - ladal, orsagmu je razmetal.
Ky - ri - e e - le - i - son, A - le - lu - - ja.

Stari tekst je vrlo poučan. Prikazuje cijelu mušku, najvažnije prizore poslije uskrsnuća do uzašašća i na koncu donosi pouku kršćanima.

Tragajući po Bäumkerovoj knjizi za originalima njemačkih korala naišao sam slučajno na jedan, koji je očito služio kao predložak našoj poznatoj uskrsnoj pjesmi *Uskrsnu Isus doista*. Tu pjesmu svi naši crkveni glazbenici tretiraju kao starohrvatski koral. Meni je uvijek izgledala stranog porijekla zbog svojih velikih intervala na početku, koji nisu karakteristični za naš narodni melos. Pjesma se kod Bäumkera nalazi pod brojem 250 pod naslovom *Jesus Christus unser Heiland*, od koje je očito potekla naša melodija pod brojem 251. (Pr. 10). Bäumker je tu pjesmu našao u *Korners Nachtigal* 1649. U *Cithari Octochordi* taj se koral nazivao *Surrexit Christus hodie*, kako glasi i u njemačkom originalu. Pjesma je u dorskom modusu. U njemačkom originalu prva kadenca vodi u a-mol, a u našoj varijanti je frigijska. Tijekom napjeva njemačka verzija ima neprestano h, dok je kod nas snizilica b (b-molle), da bi se izbjegao pomak povećane kvarte-tritonusa. U našem tekstu (vidi prijevod) opisan je čitav događaj uskrsnuća sve do uzašašća, pa se pjesma može zgodno primijeniti sve do Spasova (Uzašašća) Tekst glasi:

Uskrsnu Isus doista, u ranu zoru uskrsnu! Aleluja...

U ranu zoru uskrsnu, u slavlju naš Otkupitelj.

Kad sunca prvi sinu trak, tad raspade se grijeha mrak.

I anđeo nam navijesti, spasenja tu vijest veselu.

U dvore uđe nebeske uskrsnuli naš Spasitelj.

Koj nadbi sile paklene te slavno sada kraljuje.

(Pr. 11)

Zanimljivo je napomenuti da u sadašnjoj njemačkoj pjesmarici (*Gotteslob*) taj napjev ne postoji.

PR. 10

Sur-re-xit Chri-stus ho-di-e,
Er-standen ist der Hei-lig Christ,
Al-le-lu-ja, Al-le-lu-ja
Al-le-lu-ja,
Al-le-lu-ja: hu-ma-no pro-so-
Der al-ler Welt ein
-la-mi-ne, Al-le-lu-ja,
Grö-ster ist
Al-le-lu-ja, Al-le-lu-ja.

PR. 11

Uskrsnu Isus doista

Harm: Mato Lešćan

Uskrsnu Isus doista

Sljedeća uskrsna pjesma, koja je i danas na repertoaru njemačke i hrvatske Crkve, je *Gospodin slavno uskrsnu*, poznata pod naslovom *Vom Tode heut' erstanden ist*. (Pr. 12)

PR. 12

Vom To-de heut'er-standen ist der
heil-ge Her-re Je-sus Christ, der al-ler
Welt ein Trö-ster ist. Hal-le-lu-ja.

Kad sam bio dijete, održavala se tzv. procesija uskrsnuća na Veliku subotu navečer, kada se uz veliku zvonjavu i slavlje pjevala gromoglasno pjesma *Veseli se o Marija, ka si prvo tužna bila*. Ta pjesma podsjećala me na nešto pradávno. Njezina melodija izgleda ovako u folklornom zapisu. (Pr. 13)

PR. 13

Pučka melodija

Transkripcija: M. Lešćan

Ve-se-li-se, o Ma-ti-ja, A-
le-lu-ja, le-lu-ja, ka si-pr-vo tu-
-žna bi-la, A-le, A-le-lu-ja.

Kasnije sam shvatio da je to varijanta popijevke *Gospodin danas uskrsnu*. Naš napjev za razliku od njemačkog današnjeg seže preko tonike (na Re), slično napjevu pod brojem III. kod Beuttnera. (Pr. 14) U daljnjem slijedu melodija više naginje napjevu br. II, dok završna formula slični napjevu br. IV. također kod Beuttnera. (Pr. 15)

PR. 14

Erstanden ist der heilig Christ

Er-standen ist der heilig Christ, Al-le-lu-ia,
Al-le-lu-ia, Der al-ler Welt ein Trö-ster ist,
Al-le, Al-le-lu- - - ia.

(Nastavak slijedi)